

niet anders geweest) uitstrekken tot de situatie die na hun eventuele arrestatie ontstond.

Waarom noemden zij zich *Vrije Groepen*?

Deze aanduiding hield slechts in dat zij, die veelal vroeger dan de LO tot hulp aan illegale werkers en onderduikers overgegaan waren, er niet voor gevoeld hadden, in het landelijk net van de LO op te gaan. Vaak hing dat samen met het feit dat de LO de aan gezinnen van onderduikers uitbetaalde steungelden zorgvuldig jegens het Nationaal Steunfonds verantwoordde – een werkwijze die met name door velen die sinds lang in het illegale werk zaten, riskant geacht werd. Daar kwam menigmaal een meer persoonlijke factor bij: men had, zelfstandig werkend, soms al één of twee jaar of zelfs langer met alle risico's van dien voor ondergedokenen gezorgd en voor hun lot een verantwoordelijkheid gedragen die drukkend was maar toch ook een grote voldoening gaf – men wilde van die zelfstandigheid en verantwoorde-lijkheid eigenlijk geen afstand doen maar liever 'vrij' blijven.

Dat laatste gold met name voor mej. J. J. van Tongeren, de dochter van de gearresteerde en in een concentratiekamp overleden Grootmeester van de Orde van Vrijmetselaren, de gepensioneerde generaal-majoor H. van Tongeren. Deze had uit de fondsen van de Orde een bedrag van f 600 000 in Zwolle laten verbergen. Zijn dochter, een kerkelijk maatschappelijk werkster, wist hiervan en liet dat bedrag vermoedelijk in de herfst van '42 naar Amsterdam overbrengen. Het werd de grondslag voor het werk van een wijdvertakte verzorgingsgroep, de 'Groep-2000'¹. Deze groep vond vooral medewerkers in hervormde kringen en gaf in totaal tijdens de bezetting bijna f 1 mln uit waarvan ca. f 300 000 afkomstig was uit de kas van de Hervormde Synode. De PBC ontving van de Groep-2000 één keer f 50 000; f 80 000 werd besteed voor de verzending van levensmiddelenpakketten naar Joden in Westerbork, Bergen-Belsen en Theresienstadt – de groep zat verhoudingsgewijs ruim in haar financiële middelen. Zij reikte uiteindelijk ruim 4000 bonkaarten uit. Van eind '43 af werden die bonkaarten van het LO-district Amsterdam betrokken. Daar vloeide een conflict uit voort, want in mei '44 wenste de LO (zulks was uitvloeisel van de werkwijze van

¹ Elk lid van deze groep had een codenummer waarvan het eerste cijfer of de eerste twee cijfers bepaald werden door de getalwaarde van de eerste letter van de achternaam: A = 1, B = 2, enz. Hierop volgden dan nog twee cijfers die aangaven het hoeveelste lid men was wiens achternaam met de betrokken letter begon; het eerste lid werd dan met 01 aangeduid, het tiende met 10. Mej. van Tongeren (de t is de twintigste letter in het alfabet) duidde zichzelf als '2000' aan – vandaar de naam van de groep.